

Wspólne działanie różnych środowisk na rzecz promocji zdrowego stylu życia i edukacji plenerowej na przykładzie Nadleśnictwa Cybinka i Nadleśnictwa Choszczno

Beata Taryma, Marek Szczerba

Wybór, zakres i sposób realizacji zajęć edukacyjnych, nierzadko determinowany jest nie tylko ofertą przygotowaną przez leśników, pedagogów-przyrodników oraz ludzi sportu, ale również zaangażowaniem i chęcią wzięcia udziału w danym bloku tematycznym sygnalizowaną przez potencjalnych odbiorców. Sytuacja ta w różnych rejonach Polski przedstawia się zgoła odmiennie. W przypadku wyraźnego odzewu ze strony społeczeństwa (patrz duże aglomeracje miejskie) sprawa jest prostsza, ale nie zawsze oczywista (paradoks: dostępność jest większa, ale nie zawsze przekłada się to na frekwencję). W przypadku mniejszych miejscowości przybywa pracy, zwłaszcza w sferze kulturotwórczej roli lasu oraz w aspekcie sportowo-rekreacyjnym. Nadleśnictwa Cybinka i Choszczno, poprzez pojmowanie wielu różnorodnych inicjatyw, próbują wesprzeć i wpłynąć na lokalną społeczność w działaniach na rzecz promocji zdrowego, aktywnego stylu życia.

Zachodniopomorski Festiwal Nauki

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie we współpracy z Szczecińskim Towarzystwem Naukowym rokrocznie realizuje przedsięwzięcie o nazwie Zachodniopomorski Festiwal Nauki. Celem festiwalu jest zaprezentowanie osiągnięć naukowców z Pomorza Zachodniego z położeniem akcentu na znaczenie nauki i jej praktyczne zastosowanie, a także zachęcenie uczestników do ciągłego pogłębiania wiedzy. Naukowcy rozmaitych specjalności, począwszy od nauk matematycznych, technicznych, morskich poprzez nauki medyczne, przyrodnicze aż po nauki społeczne i filologiczne, dzielą się swoją pasją naukową (<http://www.festiwal.stn.szczecin.pl>). Zachodniopomorski Festiwal Nauki organizowany jest w dwóch etapach: wiosną i jesienią. Poza częścią wykładową realizowaną w zaciszu sal wykładowych szczecińskich i koszalińskich uczelni, ta szczytna inicjatywa obejmuje także prezentację najatrakcyjniejszych pod względem przyrodniczym terenów leśnych wraz z omówieniem zasad zagospodarowania lasów, ich ochrony oraz pielęgnacji walorów przyrodniczych. Festiwal adresowany jest przede wszystkim do młodzieży szkolnej i akademickiej ze środowiska szczecińskiego i koszalińskiego, a także do szerokiego kręgu dorosłego społeczeństwa, w tym słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku (fot. 1). Na przestrzeni minionych lat w ramach Zachodniopomorskiego Festiwalu Nauki wykłady plenerowe realizowano m.in. na terenie Wolińskiego Parku Narodowego (walory przyrodnicze), Drawieńskiego Parku Narodowego (obiekty objęte ochroną specjalną), Ińskiego Parku Krajobrazowego (realizacja ochrony przyrody w warunkach racjonalnej gospodarki leśnej), w obrębie Parków Krajobrazowych Doliny Dolnej Odry (obszary objęte Programem Natura 2000), w obrębie Barlinecko-Gorzowskiego Parku Krajobrazowego (walory przyrodnicze, krajobrazowe i estetyczne), na terenie Puszczy Goleniowskiej (walory przyrodnicze i krajobrazowe), na terenie arboretów w Przelewicach i Glinnej (bogactwo introdukowanych gatunków drzewiastych

na ziemi szczecińskiej), na terenie Parku Krajobrazowego „Dolina Miłości” i Rezerwatu Przyrody „Bielinek” (atrakcje turystyczne obiektów objętych ochroną prawną). Na terenie Nadleśnictwa Choszczno tematyka realizowanych zajęć dotyczyła przede wszystkim ekstremalnych siedlisk w krajobrazie młodoglacjalnym na przykładzie suchych muraw kserotermicznych (Rezerwat Przyrody „Stary Przylep”) oraz bagiennych mszarów i trzęsawisk (torfowisko przejściowe w okolicy miejscowości Bonin na terenie leśnictwa Ziemomyśl). W zajęciach plenerowych każdorazowo uczestniczą pracownicy Nadleśnictwa Choszczno oraz wykładowcy z zachodniopomorskich uczelni.

Fot. 1. Uczestnicy Zachodniopomorskiego Festiwalu Nauki

Photo 1. Participants of West-Pomeranian Science Festival

I edycja biegu terenowego „Poznajemy tajemnice lasu”

W dniu 05 czerwca 2012 r. w Nadleśnictwie Choszczno miała miejsce I edycja biegu terenowego „Poznajemy tajemnice lasu” (fot. 2). Zmagania odbyły się na ścieżce edukacyjnej „Wiśniowa Polana” w leśnictwie Mogilica. W zawodach wzięli udział uczniowie gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych z terenu zarządzanego przez Nadleśnictwo Choszczno. Ostatecznie na starcie biegu zjawili się reprezentacje siedmiu placówek oświatowych – Zespół Szkół nr 1 im. Bolesława Krzywoustego w Choszcznie, Gimnazjum Publiczne w Dolicach, Publiczne Gimnazjum im. Władysława II Jagiełły w Choszcznie, Gimnazjum im. Adolfa Długosza w Reczu, Gimnazjum nr 1 w Stargardzie Szczecińskim, Zespół Szkół w Lubianie, Zespół Szkół nr 2 im. Noblistów Polskich w Choszcznie. Na trasie biegu (długości około 2000 m) ustawiono pięć przystanków, w których młodzież musiała kolejno rozpoznawać podstawowe dla flory Polski gatunki krzewiaste i drzewiaste, podstawowe dla kompleksów leśnych Polski niżowej gatunki roślin zielnych oraz występujące na terenie Polski gatunki zwierząt z gromady płazów, gadów, ptaków i ssaków. Na ostatnim przystanku uczestnicy biegu musieli uporać się z testem z zakresu wiedzy przyrodniczej.

Nadzór nad całością imprezy sprawowali pracownicy Nadleśnictwa Choszczno – Dagmara Harężlak, Marek Szczerba, Aleksandra Walkowiak, Przemysław Jaworski, Ewelina Ciepluch – Mastylerz oraz Marta Wawrzak. Ogromne zaangażowanie wykazali również miejscowi pracownicy terenowi – leśniczy leśnictwa Mogilica Jarosław Sinica, podleśniczy leśnictwa Mogilica Paweł Thiel oraz Kazimierz Ignatiuk. Dla wszystkich uczestników biegu zapewniono poczęstunek i nagrody (książki, karty pamięci, przybory szkolne, itp.). Oprawę muzyczną zorganizował wspomniany już wcześniej leśniczy Jarosław Sinica. Historycznym zwycięzcą I edycji biegu terenowego „Poznajemy tajemnice lasu” została reprezentacja Publicznego Gimnazjum im. Władysława II Jagiełły w Choszcznie, drugie miejsce przypadło Gimnazjum nr 1 w Stargardzie Szczecińskim, na trzeciej pozycji uplasowała się drużyna z Gimnazjum im. Adolfa Długosza w Reczu.

Fot. 2. Organizatorzy i uczestnicy I edycji biegu terenowego „Poznajemy tajemnice lasu”

Photo 2. The organizers and participants of the first edition of the cross-country „Getting to know the secrets of the Forest”

Szlak rowerowy na terenie leśnictwa Mogilica, Brańcin, Dolice

Z inicjatywy Nadleśnictwa Choszczno na terenie leśnictwa Mogilica, Brańcin i Dolice zaprojektowano szlak rowerowy – obiekt promujący zdrowy styl życia z jednej strony, z drugiej zaś udostępniający rzeszom społeczeństwa historyczno – przyrodnicze walory Nadleśnictwa Choszczno. Początek trasy znajduje się w miejscowości Brańcin, niewielkiej wiosce położonej 5 km od Dolic. Pierwszym przystankiem na trasie jest park dworski z XIX w. W parku znajdują się ruiny dworku zamieszkałego niegdyś przez rodzinę von Saldern. Na uwagę zasługują również pomniki przyrody – piękna aleja grabowa (fot. 3) dzieląca część parku na cztery kwatery, które symbolizują cztery pory roku, okazałe buki i lipy. Dobrzy obserwatorzy znajdą również rzadziej spotykane gatunki takie jak: sosna czarna, gledicja trójcierniowa, platan klonolistny czy ogromnych rozmiarów buk zwyczajny odmiany purpurowej. Obiekt jest wpisany do rejestru zabytków.

Po opuszczeniu parku trasa szlaku biegnie drogą powiatową Choszczno – Stargard Szczeciński, następnie zaś duktem leśnym na granicy drzewostanu i użytków rolnych. Kolejnym przystankiem są ruiny zabytkowego cmentarza ewangelickiego (fot. 4). Do dzisiejszego dnia zachowały się drewniane i metalowe krzyże, kamienne nagrobki w kształcie ściętych pni dębowych oraz siedem dużych kamieni pamiątkowych ułożonych w charakterystyczny łuk. Na cmentarzu znajduje się również stanowisko bluszczu pospolitego i cisa pospolitego. Na terenie kompleksów leśnych, które przecina szlak rowerowy znajdują się nagrobki poległych podczas II wojny światowej żołnierzy armii radzieckiej. Nieopodal mogił podziwiać można pomnik przyrody nieożywionej „Mogilicki Głaz”. Uwagę zwracają jego imponujące rozmiary – obwód 12,42 m, długość 5,25 m, wysokość 2,26 m i szerokość 1,44 m. Ostatnim leśnym przystankiem na szlaku rowerowym jest „Wiśniowa Polana” – miejsce, gdzie można odpocząć po trudach podróży. Obiekt jest wyposażony w dwie wiaty, stoły, ławy i miejsce na ognisko. Do dyspozycji najmłodszych pozostaje piaskownica. Swoją wiedzę o przyrodzie można pogłębić na trasie ścieżki edukacyjnej, która swój początek ma na „Wiśniowej Polanie”. Ostatnim punktem szlaku jest miejscowość Dolice. Warto tu zobaczyć kościół pod wezwaniem Chrystusa Króla z XVIII w. z zabytkową amboną, chrzcielnicą i ołtarzem (fot. 5). Ciekawostką architektoniczną są też budynki tworzone w technice ryglowej.

Fot. 3. Aleja grabowa w miejscowości Bralęcín

Photo 3. Hornbeam avenue in Bralęcín

Fot. 4. Pozostałości cmentarza ewangelickiego w miejscowości Bralecin
Photo 4. Remains of the Protestant cemetery in Bralecin

Fot. 5. Kościół pod wezwaniem Chrystusa Króla z XVIII w. w miejscowości Dolice
Photo 5. Church of King Christ of the eighteenth century in Dolice

Stowarzyszenie „Nie Ma Mocnych” ...czyli o to chodzi, żeby razem szepkę skrobać

Od dnia 7 lutego 2011 r. na terenie Nadleśnictwa Choszczno, w miejscowości Rzeplino, funkcjonuje Stowarzyszenie „Nie Ma Mocnych”. Organizacja zrzeszająca przedstawicieli lokalnej społeczności (fot. 6), ze zdecydowaną przewagą kobiet, swoje działania prowadzi w zakresie:

- integracji środowiska lokalnego,
- ochrony i promocji zdrowia,
- upowszechniania kultury fizycznej i sportu,
- działalności na rzecz osób niepełnosprawnych,
- działalności na rzecz osób starszych,
- wspierania rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i ich członków,
- działalności na rzecz rozwoju, promocji i podnoszenia estetyki miejscowości Rzeplino,
- działalności charytatywnej,
- krajoznawstwa oraz aktywnego wypoczynku dzieci i młodzieży,
- ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego,
- przeciwdziałania uzależnieniom,
- działań na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między lokalnymi społecznościami,
- promocji i organizacji wolontariatu (<http://www.niemamocnych.sprzeplino.pl>).

Fot. 6. Członkowie i podopieczni Stowarzyszenia „Nie ma mocnych”
Photo 6. „Nobody stronger” Association members and proteges

Edukacja leśna w Nadleśnictwie Choszczno

Z rozmaitych form zajęć edukacyjnych proponowanych przez Nadleśnictwo Choszczno, m. in. zajęcia plenerowe z leśnikiem (fot. 7), bieg na orientację, konkursy wiedzy leśnej, akcje edukacyjno – przyrodnicze („Święto Drzewa”, „Czysty LAS”) w latach 2009-2011 skorzystało 6 511 osób (2009 r. – 1 756 osób, 2010 r. – 1 860 osób, 2011 r. – 2 895 osób).

Fot. 7. Zajęcia edukacyjne na terenie szkółki leśnej w Sułkowie
Photo 7. Educational activities in the nursery garden in Sułkowie

Edukacja leśna w Nadleśnictwie Cybinka

Nadleśnictwo Cybinka położone jest z dala od tras turystycznych, w efekcie, głównymi odbiorcami przygotowanych tras pieszych, rowerowych oraz kajakowych pozostają lokalni mieszkańcy pogranicza polsko-niemieckiego oraz ci turyści, którzy zawiatają w nasze strony głównie z potrzeby poznania lubuskich lasów. Miejskowa społeczność, choć nieliczna (około 5,5 tys. mieszkańców), coraz częściej docenia czynny wypoczynek na świeżym powietrzu. W ostatnich latach zaczęła prężnie działać grupa uprawiająca nordic walking (zajęcia prowadzone przy współpracy z Miejsko Gminnym Ośrodkiem Kultury w Cybince zrzęszyły do tej pory około 200 osób). Organizowane są także imprezy rowerowe, które jak Verus Maraton MTB Cybinka (w 2012 roku zgromadził ponad 500 zawodników z kraju i zagranicy) oraz festyn rowerowy dla młodszych sportowców odbywały się przy współpracy nadleśnictwa oraz na terenie leśnictwa Sądów. Kolejnym partnerem jest cybińskie Stowarzyszenie Rozwoju PRO-ECO, które co roku organizuje letnie rowerowe kolonie dla dzieci. Przez okres dwóch tygodni najmłodszy poznają piękno naszego regionu. Aby czynnie wypoczywać należy dążyć do stworzenia odpowiedniej infrastruktury. Wśród wielu inicjatyw edukacyjnych Nadleśnictwa Cybinka na szczególną uwagę zasługują poniższe działania.

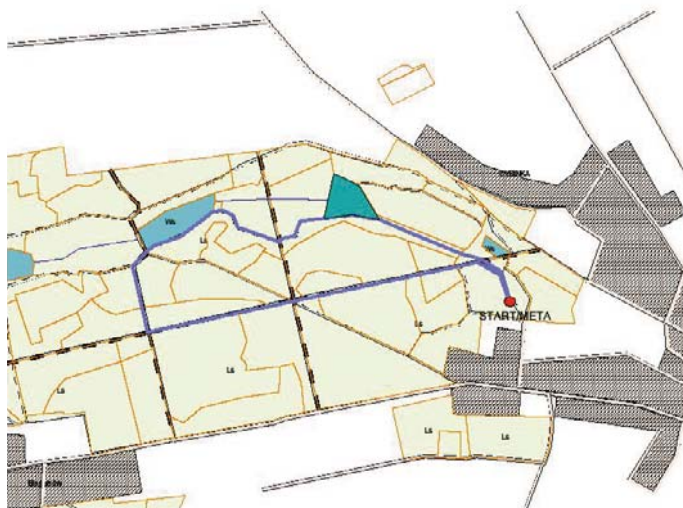
I Bieg Terenowy pod nazwą „Poznajmy Las”

W dniu 15.06.2011 r. Nadleśnictwo Cybinka przeprowadziło pierwszą sportową imprezę plenerową. Trasa biegu terenowego wyznaczona została w oparciu o ścieżkę przyrodniczo-leśną „Bieganów” w leśnictwie Urad. Jest to malownicza ścieżka, położona w kompleksie lasów liściastych i mieszanych o charakterze parkowym, pomiędzy Cybinką a Bieganowem. Na trasie ścieżki znajdują się: trzy pomniki przyrody (dąb szypułkowy, platan oraz topola), trzy stawy rybne, miejsca na odpoczynek i pogadanki. Łączna długość leśnych ścieżek wynosi około 12 km, młodzież biorąca udział w biegu pokonała odcinek około 2,5 km w rozbięciu na starty grupy dziewcząt i chłopców. W zabawie plenerowej uczestniczyło 127 dzieci z 4 szkół podstawowych – po dwie z gminy Cybinka i gminy Maszewo (fot. 8). Na trasie ulokowano 3 punkty tematyczne: 1) Rozpoznawanie gatunków drzew, 2) Test wiedzy przyrodniczej, 3) Rozpoznawanie tropów zwierząt. Sukces każdej imprezy plenerowej będzie każdorazowo tym większy, im więcej osób pomoże w organizacji oraz w propagowaniu zdrowego stylu życia na łonie natury. Organizatorzy zaangażowali do pomocy w przygotowaniu oraz poprowadzeniu biegu 21 osób. Byli to: pracownicy Nadleśnictwa – 10 osób (organizacja, obsługa punktów), nauczyciele, przedstawiciele władz samorządowych, służby medyczne – 11 osób (obsługa punktów, utrzymanie porządku na placu). Najlepsze czasy uzyskała młodzież ze Szkoły Podstawowej w Cybince oraz Białkowie. Koszt przygotowania imprezy plenerowej przez Nadleśnictwo Cybinka wyniósł około 6000,00 zł, z czego: nagrody rzeczowe – 1 100,00 zł; posiłki i napoje – 1 200,00 zł; zakup banerów, znaczków okolicznościowych – 600,00 zł; wynajem sanitariatów – 200,00 zł; łączny koszt przygotowania biegu – 3 100,00 zł

Fot. 8. Uczestnicy I Biegu Terenowego pod nazwą „POZNAJMY LAS”

Photo 8. Participants of the 1st cross country run entitled LET'S LEARN THE FOREST

Ryc. 1. Trasa biegu terenowego „Poznajmy Las”
Fig. 1. Route of cross country run „Poznajmy Las”

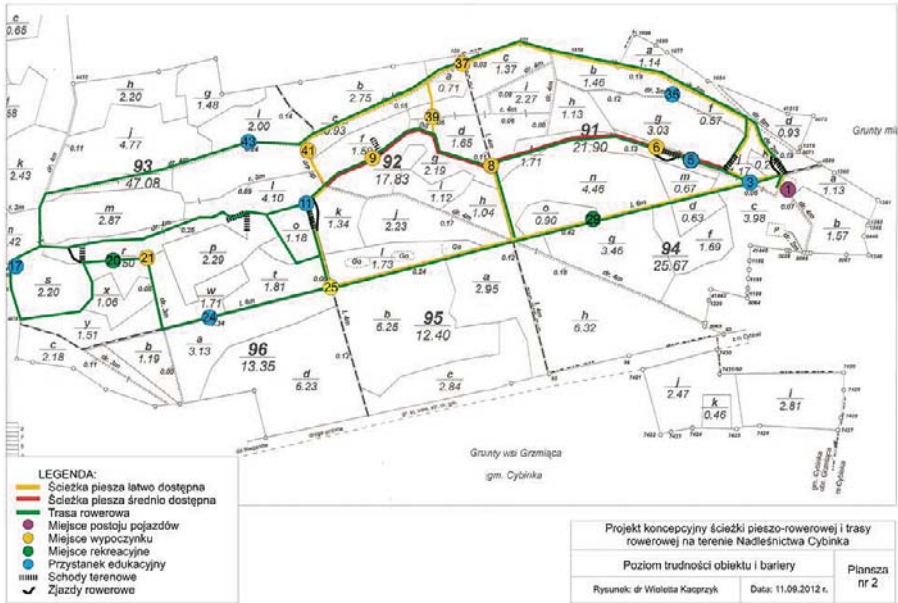
Budowa przystani kajakowej „Leśna Przystań” na rzece Pliszcze we wsi Sądów

Wzmocniony ruch turystyczno-kajakowy na rzekach: Pliszka i Ilanka, przepływających przez Nadleśnictwo Cybinka, spowodował, iż podjęto inicjatywę wybudowania przystani kajakowej we wsi Sądów (trasa spływu z Gądkowa do Uradu). Budowa przystani jest w fazie realizacji. Koszty w całości pokryło Nadleśnictwo Cybinka. Jedną z propozycji otwarcia przystani jest spływ kajakowy zorganizowany wspólnie z Gminą Cybinka oraz Maszewo.

Modernizacja ścieżki edukacyjnej „Bieganów” na trasę pieszo-rowerową

Istniejąca ścieżka przyrodniczo-leśna „Bieganów” znajdująca się pomiędzy Cybinką, a Bieganowem, poza walorami przyrodniczymi w niedużym stopniu spełnia swoje aspekty edukacyjne. Spowodowane jest to dewastacją dostępnych obiektów. Nadleśnictwo podjęło próbę przywrócenia świetności ścieżki, ze szczególnym naciskiem na aspekt rekreacyjno-sportowy, a w dalszej kolejności edukacyjny. W Gminie Cybinka realizowany jest szereg imprez sportowych, z dużym naciskiem na imprezy rowerowe. Propozycję zagospodarowania ścieżki pieszo-rowerowej przygotował Ośrodek Rozwojowo Wdrożeniowy Lasów Państwowych w Bedoniu. Szczególną uwagę zwrócono na:

- aktywne udostępnienie terenu dla pieszych, rowerzystów oraz osób niepełnosprawnych,
- stworzenie infrastruktury pod kątem sportowo-rekreacyjnym,
- ograniczenie elementów edukacyjnych (np. tablic tematycznych),
- oznakowanie tras, zamontowanie kierunkowskazów oraz podanie czasu podjętej wędrowki.

Ryc. 2. Trasa ścieżki pieszo-rowerowej
Fig. 2. Route of bicycle / foot path

Wyznaczenie korytarzy ekologicznych na obszarze Południowa Brandenburgia – Województwo Lubuskie

Nadleśnictwo Cybinka wraz z Fundacją Krajobrazu Przyrodnicze Brandenburgii (jako partner wiodący), złożyło w sierpniu 2012 r. wniosek do Stowarzyszenia Gmin RP Euroregion „Sprewa – Nysa – Óbór”, tytuł wniosku: „Prowadzenie działań edukacyjnych, w oparciu o sieć transeuropejskich korytarzy migracyjnych dla dzikich zwierząt w obszarze Południowa Brandenburgia – Województwo Lubuskie”. Celem projektu jest wyznaczenie szlaków migracji zwierzyny (ryc. 3) oraz przygotowanie odpowiedniej bazy informacyjno-edukacyjnej. W oparciu o przeprowadzone konsultacje wyznaczono gatunki priorytetowe: zimorodek, wydra, wilk, żółw błotny, różanka. Nadleśnictwo Cybinka odpowiadało za przygotowanie:

- polsko-niemieckiej ulotki na temat projektu – docelowa grupa odbiorców to mieszkańcy pogranicza polsko-niemieckiego oraz rowerzyści, kajakarze i turyści;
- poinformowanie instytucji naukowych oraz lokalnych władz gminnych o kierunku i sposobie działania;
- wyznaczenie oraz założenie w terenie sieci szlaków rowerowych oraz szlaków pod tzw. „turystrykę pieszą”, poprzez stworzenie sieci edukacyjno-informacyjnej po stronie polskiej,

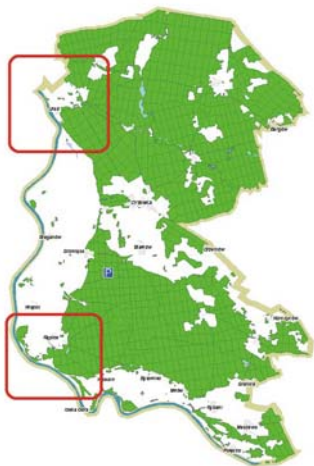
w obrębie korytarzy ekologicznych dotarcie z informacją o występowaniu, biologii oraz zagrożeniach na jakie mogą natrafić gatunki objęte projektem, przy wyznaczonych przystankach tematycznych zamontowanie tablic informacyjnych oraz dalszych wskazówek co do podjętej wycieczki edukacyjnej;

- działania promocyjno-informacyjne w mediach;
- aktualizację i publikację informacji na temat projektu i monitorowanych gatunków na stronie internetowej wildkorridor.de;
- wyznaczenie w budynku Nadleśnictwa Cybinka tymczasowego pomieszczenia służącego jako „Centrum Informacji Edukacyjnej”, w którym na bieżąco będą przedstawiane materiały o projekcie i prowadzone działania edukacyjne

Odnosnie każdego z gatunków objętych projektem będzie można uzyskać informacje dotyczące:

- liczebności w obrębie wyznaczonych korytarzy, biologii, miejsc bytowania oraz podjętych działań ochronnych;
- wizualizacji efektu projektu (multimedialne zobrazowanie tematu projektu);
- warsztatów polsko-niemieckich dla osób zajmujących się edukacją ekologiczną oraz turystyką w regionie wraz z wprowadzeniem do tematu oraz informacjami dotyczącymi projektu (wzmocnienie współpracy na linii ochrona środowiska – turystyka);
- kładki oraz miejsca przystankowego wraz z tablicą informacyjną dotyczącą zimorodka (wzmocniony ruch turystyczny – kajakowy na rzece Plisze stwarza zagrożenie dewastacji miejsc lęgowych tego gatunku poprzez m. in. dewastację skarp i osuwisk);
- strony internetowej powiązanej ze stroną korporacyjną PGL Lasów Państwowych oraz aktualizacji informacji przez stronę polską (strona internetowa dostępna w zakładce fundacji – Krajobrazy Przyrodnicze Brandenburgii), ewidencjonowanie zgłoszeń co do występowania oraz przypadków potrącenia dzikiej zwierzyny (zakładka na stronie PGL Lasów Państwowych oraz fundacji Fundacja Krajobrazy Przyrodnicze Brandenburgii);
- materiałów edukacyjnych oraz gadżetów związanych z projektem Zimorodek, Wydra, Wilk, Żółw błotny, Różanka;
- konkursu tematycznego;
- mapy turystyczno-informacyjnej.

Głównym celem podejmowanych przez nadleśnictwo działań z zakresu komunikacji społecznej jest: informowanie o migracjach zwierząt na pograniczu polsko-niemieckim, tworzenie świadomości znaczenia transgranicznego korytarza migracyjnego, powiązania biotopów, zwiększenie społecznej akceptacji zwierzęcych „migrantów” (w szczególności wilka) oraz wzbudzenie zainteresowania gatunkami docelowymi. Przygotowywana baza w dużej mierze powinna służyć miejscowej ludności, gościom odwiedzającym region oraz osobom zainteresowanym szeroko rozumianą przyrodą.

Ryc. 3. Wyznaczone korytarze ekologiczne
Fig. 3. Ecological corridors indicated

Summary: Joint action of different disciplines to promote a healthy lifestyle and outdoor education; as an example Cybinka Forestry (RDLP Zielona Góra) and Forestry Choszczno (RDLP Szczecin). The choice, range and performance of educational activities, often determines not only the offer prepared by foresters, naturalists – teachers and sports people, but also the commitment and willingness to participate in the subject block signaled by potential customers. This situation in various parts of Poland proves to be quite different. In the case of a clear response from the public (see the large urban agglomerations) it is simpler, but it is not always obvious (the paradox – the availability is higher, but this is not always, translated into visits). In case of smaller towns there is more work to do, especially in the cultural role of the forest, and in the context of sports-recreation. We would like to present two examples, two Forestry departments, that actively try to influence and support local communities in their efforts to promote a healthy and active lifestyle.

Keywords: West-Pommeranian Science Festival, cross-country, bike trail, Association “Nobody stronger”, forestry education, modernization of educational object

Literatura

<http://www.festiwal.stn.szczecin.pl>

<http://www.niemamocnych.sprzeplino.pl>

Beata Taryma¹, Marek Szczerba²

¹RDLP Zielona Góra, Nadleśnictwo Cybinka

²RDLP Szczecin, Nadleśnictwo Choszczno ¹beata.taryma@zielonagora.lasy.gov.pl,

²marek.szczerba@szczecin.lasy.gov.pl